

Erasmus+

Publicație realizată cu sprijinul Programului
Erasmus+ al Uniunii Europene *

PARTICIPAREA STUDENȚEASCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA – REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

*Această publicație reflectă numai punctul de vedere al autorului, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare a informațiilor din acest document.

Nicolai Loghin

Higher Education Reform Experts

Anotație

Acest produs a fost elaborat de către Nicolai Loghin în calitate de membru al Higher Education Reform Experts (HEREs) Moldova.

HEREs Moldova reprezintă structura care are drept scop susținerea procesului de reformă și modernizare a strategiilor în domeniul învățământului superior, în strânsă colaborare cu autoritățile locale și în continuu dialog cu structurile Uniunii Europene.

Echipa se implică în proiecte ce țin de reforma curriculumului universitar, ameliorarea guvernanței și managementului universitar, promovarea cooperărilor dintre sectorul educațional și mediul afacerilor.

Misiunea echipei de experți este de a susține Oficiul Național Erasmus+ în identificarea bunelor practici din domeniu pentru a le promova și aplica ulterior la nivel național.

Autogovernarea studenților reprezintă una dintre cele 3 direcții strategice de activitate ale echipei de experți, alături de "Consolidarea proceselor și mecanismelor de asigurare a calității în învățământul superior" și "Promovarea și dezvoltarea școlilor doctorale". Astfel, în contextul accentuării tot mai pronunțate a necesității implicării studenților în procesele decizionale la nivel național și regional, o analiză a situației curente privind autogovernarea studențească în Republica Moldova este mai mult decât necesară.

Autorul aduce sincere mulțumiri reprezentanților structurilor de autogovernare studențească din Republica Moldova care au dat dovadă de deschidere și interes față de acest studiu. În baza informațiilor prezentate de către aceștia, vor fi setate direcțiile prioritare de intervenție atât din partea membrilor echipei HEREs Moldova, cât și din partea celorlalți actori care au tangență cu fenomenul participării studențești.

CUPRINS

SUMAR.....	4
CONTEXT.....	6
I. INTRODUCERE.....	8
1.1. SCOPUL CERCETĂRII.....	8
1.2. METODOLOGIE.....	8
1.3. LIMITĂRI ȘI DELIMITĂRI METODOLOGICE.....	8
II. CADRUL NORMATIV ȘI LEGISLATIV NAȚIONAL.....	9
III. SITUAȚIA CURENTĂ PRIVIND STRUCTURILE DE AUTO-GUVERNANȚĂ ÎN RM..	11
IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	15

SUMAR

Participarea studenților a fost pe larg discutată și aplicată din cele mai vechi timpuri. Odată cu semnarea Tratatului de la Bologna, acest fenomen a fost recunoscut și promovat intens de către țările semnatare.

În Republica Moldova se atestă primele forme de participare a studenților în guvernarea universitară începând cu anii 2000, când au fost create primele senate studentești și consilii studentești de facultate. Până în prezent, Structurile de Autogovernare Studentească (SAS) au fost implicate marginal în procesele de luare a deciziilor, chiar dacă începând cu anul 2011 au fost stabilite cote obligatorii privind implicarea studenților atât la nivel de facultate, cât și la nivel de universitate.

Chiar dacă a fost elaborat și un Regulament-cadru privind organizarea și funcționarea SAS care a fost impus tuturor Instituțiilor de învățământ Superior, ceea ce s-a obținut sunt în mare parte niște structuri create formal care imită un organ de reprezentare studentească, neavând dreptul exclusiv de a delega studenți în organele decizionale, aceștia din urmă fiind aleși separat din cadrul facultăților. Această dublare procedurală, combinată cu nivelul scăzut de dezvoltare instituțională a structurilor asociative de studenți, influențează negativ și asocierea studenților la nivel național.

Printr-un proces de triangulare a datelor prezentate de către Alianța Studenților din Moldova și în urma evaluării efectuate în cadrul acestui studiu, au fost stabilite câteva provocări de bază cu care se confruntă majoritatea SAS:

1. Nivelul scăzut de dezvoltare instituțională;
2. Lipsa unui statut juridic pentru SAS;
3. Resursele materiale și financiare limitate;
4. Interesul scăzut al studenților privind SAS.

În urma dezvoltării unui sistem de măsurări cantitative, au fost identificați câțiva indicatori numerici care descriu cadrul general de participare studentească în universitățile din Republica Moldova. Astfel, chiar dacă în majoritatea universităților au fost create SAS sau cel puțin ele formal există, ponderea acestora și influența pe care o au în procesele decizionale este limitată. Nici o SAS nu are dreptul exclusiv de a delega studenții în structurile de decizie și control, doar o SAS dispune de un statut juridic

propriu, și doar 3 SAS primesc suport financiar și material prin oferirea unui buget anual pentru desfășurarea activităților din planurile de acțiuni.

În concluzie, ca urmare a analizei contextului normativ național și a evaluării individuale a SAS s-a evidențiat o imagine destul de sumbră a procesului de participare a studenților în cadrul procesului de guvernare universitară și de elaborare și promovare a politicilor educaționale în general. Acest tablou general s-a format atât din cauza viziunilor limitate de care au dat dovadă decidenții centrali, cât și a atitudinii mult prea lejere de care au dat dovadă atât SAS din universități, cât și organizațiile studențești naționale.

În vederea ameliorării cadrului de participare și reglementării anumitor procese care ar asigura o participare largă și eficientă a studenților, au fost identificate o serie de recomandări care ar putea fi realizate numai prin participarea largă a tuturor actorilor implicați. În special, s-a propus inițierea unor consultări largi privind elaborarea "Statutului Studentului", document ce ar prevedea drepturile, obligațiile, mecanismele de participare, de alegere și de reprezentare a studenților în conformitate cu actele normative naționale și internaționale (Procesul Bologna, European Students' Guidelines, etc.).

CONTEXT

Participarea studenților în procesul educațional datează din perioada medievală, atunci când studenții au contribuit la edificarea Universității din Bologna.

În 1969, Asociația "Studenții pentru o Societate Democratică" din S.U.A. au declanșat proteste masive care au revoluționat participarea studentescă în Învățământul Superior¹.

Declarația de la Bologna, care a fost lansată în anul 1999 și a ajuns în prezent până la 47 țări semnatare, în varianta inițială nu conținea nimic despre participarea studenților în Învățământul Superior.

În cadrul Conferinței Ministeriale a Procesului Bologna din 2001 de la Praga, a fost menționat pentru prima dată că participarea studentescă este parte componentă a Procesului Bologna. Studenții au fost recunoscuți ca fiind "**membri cu drepturi depline**" ai Învățământului Superior². De asemenea, în declarație este menționat că studenții trebuie să participe și să influențeze organizarea și conținutul educațional care le este oferit.

Conferința Ministerială de la Berlin din 2003 a reiterat importanța participării studenților, menționând că aceștia sunt "**parteneri cu drepturi depline**" în guvernarea universitară³.

Astfel, conform acestor prevederi, țările semnatare au început să își dezvolte mecanisme interne care să asigure participarea activă a studenților în procesul de guvernare universitară de la toate nivelurile. Au fost construite mecanisme democratice și transparente de selectare a studenților în structurile de autoguvernare studentescă la nivel de universitate. A fost creat cadrul legislativ propice pentru ca structurile locale să se asocieze la nivel național, să devină reprezentative și să promoveze drepturile și interesele studenților în raport cu decidenții centrali. La nivel european există Uniunea Europeană a Studenților (ESU) care are în componența sa 45 de structuri naționale studentești din 38 de țări și care promovează drepturile și interesele studenților la nivel european.

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Student_activism

² http://www.ehea.info/Uploads/Documents/2001_Prague_Communique_French.pdf

³ http://www.ehea.info/Uploads/Documents/2003_Berlin_Communique_French.pdf

Primele structuri de auto-guvernare studențească în Republica Moldova au apărut în anii 2002, când au fost create primele senate studențești și consilii de facultate. Până în anul 2002, unicele structuri care reprezentau interesele studenților la nivelul universității erau Sindicatul Studențești. Deși o bună parte din acestea sunt active până în prezent și reprezintă anumite interese ale studenților (preponderent culturale), Sindicatul Studențești sunt parte componentă a Casei Sindicatelor și nu a administrației universităților.

Chiar dacă primele SAS au apărut începând cu anul 2002, până în prezent acestea sunt foarte slab dezvoltate instituțional, nu sunt suficient de reprezentative și majoritatea din ele nu au înțeles exact care este rolul acestora, limitându-se la acțiuni culturale, de socializare și dezvoltare multilaterală a studenților din universitate.

Lipsa unor proceduri fixe și transparente de activitate face ca aceste structuri să fie foarte vulnerabile la cele mai mici presiuni venite din partea administrației universităților. În multe cazuri, cele 25% de studenți care fac parte din Senatul Universitar reprezintă studenți sau numiți de către administrație în baza reușitelor academice sau chiar mai rău, sunt promovați în baza legăturilor de rudenie sau a altor favoruri reciproce. Astfel, aceștia devin docili administrației universității și nu au capacitatea reală de advocacy privind problemele și necesitățile studenților. În alte cazuri, studenții reprezentanți în Senatul Universitar și în Consiliile de Facultate sunt aleși la început de an și ulterior pierd total sau parțial legătura cu cei care i-au desemnat. Astfel, comunicarea defectuoasă face ca reprezentarea studențească să nu fie atât de eficientă odată ce necesitățile și problemele studenților se schimbă foarte frecvent.

În baza acestor structuri de autoguvernare studențească slab dezvoltate, reprezentarea la nivel național tot are de suferit. În prezent există 2 structuri naționale mai importante: Alianța Studenților din Moldova (ASM) și Consiliul Național al Organizațiilor Studențești din Moldova (CNOSM). CNOSM-ul reprezintă în mare parte sindicatele studențești și pune accent în special pe organizarea activităților social-culturale, precum "Balul Bobocilor", Miss Universitate, Ziua Îndrăgostiților, etc. În același timp, ASM este structura umbrelă a 9 organizațiilor studențești din țară, care pune un accent deosebit asupra monitorizării și promovării politicilor educaționale, asigurarea calității, mobilitatea academică, consolidarea structurilor de autoguvernare studențească și mai puțin pe activități socio-culturale. ASM este unica organizație studențească din Moldova care a devenit membru candidat la ESU.

I. INTRODUCERE

1.1. SCOPUL CERCETĂRII

Acest studiu își propune să ofere a analiză generală a fenomenului de participare studentească din Republica Moldova. De asemenea, s-a propus identificarea principalelor constrângeri care limitează sau împiedică participarea studenților la diferite niveluri de luare a deciziilor.

1.2. METODOLOGIE

Pentru elaborarea acestui produs au fost utilizate următoarele metode de cercetare:

Desk review – analiza legislației și a documentelor de politici naționale și internaționale, studierea regulamentelor de organizare și funcționare a SAS de pe paginile web ale Instituțiilor Superioare de Învățământ.

Interviuri și deplasări în teritoriu – timp de 1,5 luni au avut loc interviuri cu majoritatea reprezentanților SAS din Chișinău și cu reprezentanții structurilor umbrelă studențești naționale în baza cărora s-a încercat reflectarea primelor date statistice privind participarea studentească în Republica Moldova. Au avut loc de asemenea și 2 deplasări la Bălți și Cahul care au permis tratarea fenomenul participării studențești nu doar în capitală unde sunt concentrate majoritatea Instituțiilor Superioare de Învățământ, ci la scară largă pe tot teritoriul Republicii Moldova.

Evaluarea instituțională – în baza unui chestionar-tip de evaluare, au fost analizate capacitățile instituționale ale SAS din universități, în baza a 5 indicatori: planificare strategică, implementare strategică, viabilitate financiară, advocacy pentru participarea studenților și buna guvernare.

1.3. LIMITĂRI ȘI DELIMITĂRI METODOLOGICE

Cu toate că s-a propus utilizarea preponderentă a metodelor cantitative, prezentul studiu a fost elaborat în mare parte în baza metodelor calitative. Astfel, unele idei expuse de către autor în acest studiu ar putea să nu corespundă în totalitate cu percepțiile care există în rândul studenților și a reprezentanților anumitor SAS. De asemenea, din cauza că nu toți reprezentanții SAS au binevoit să ofere informații detaliate despre activitatea structurilor pe care reprezintă, informația ar putea fi incompletă.

II. CADRUL NORMATIV PRIVIND PARTICIPAREA STUDENȚEASCĂ

Pentru a legaliza și a sprijini fenomenul de participare studențească, este absolut necesar să fie dezvoltat și promovat un cadru normativ național care ar descrie principalele mecanisme prin care studenții pot să își revendice dreptul de a fi implicați în procesele de luare a deciziilor în universitate și la nivel național. În acest sens, în anul 2011, printr-un amendament adus la Legea Învățământului, a fost introdus punctul 3 la Articolul 46 cu următorul conținut: " *Studenții la ciclul licență, studenții la ciclul masterat și studenții la ciclul doctorat sînt reprezentați în senatul universitar, consiliul facultății, consiliul de administrație al instituției de învățămînt în proporție de nu mai puțin de 1/5, dar nu mai mult de 1/4 din numărul membrilor acestora.*" Aparent, această prevedere urma să impulsioneze participarea studenților în luarea deciziilor în universitate. Însă, în lipsa unui mecanism clar de selectare a studenților care urmau să facă parte din aceste structuri, acolo ajungeau studenți numiți de către administrația universităților în baza reușitei academice sau erau un grup de studenți care se autopropuneau să devină membri, fără a avea o reprezentativitate sau o consultare prealabilă cu colegii lor. În acest fel, pentru a se alinia prevederilor legale, majoritatea universităților au evitat organizarea unor alegeri democratice dar au inclus în organele decizionale studenți care erau docili administrației și care nu au înțeles deloc ce înseamnă să fii un reprezentant veritabil al studenților într-o structură decizională.

La 10 septembrie 2014, prin Ordin de Ministru a fost aprobat *Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea structurilor de autoguvernare studențească*. Acest document are drept scop definirea unui cadru general privind activitatea acestor structuri iar Instituțiile de Învățămînt Superior sunt în drept să își elaboreze propriile regulamente dar care nu intră în contradicție cu acest regulament. Astfel, majoritatea universităților au preluat acest regulament și l-au utilizat, cu mici ajustări, drept document intern de organizare și funcționare a SAS din cadrul acestora.

Problema este că Regulamentul-cadru aprobat de Ministru, din cauza consultării înguste cu societatea civilă și experții din domeniu, conține foarte multe contradicții și confuzii juridice. Cele mai multe curențe sunt la capitolul alegerii studenților în aceste structuri și la definirea organelor interne ale SAS. De exemplu, în textul documentului este menționat un Birou Permanent căruia nu îi sunt atribuite responsabilitățile, pe alocuri este numit Adunare Generală iar în Art. 15 pt.1, de exemplu, este stipulat că Biroul Permanent aprobă structuri care deja sunt în componența acestuia. Astfel, în loc să le ofere un cadru general de activitate, Regulamentul a prezentat un model cu destul de multe abateri juridice care la rândul lui a fost preluat de către SAS.

În scurt timp, Alianța Studenților din Moldova, care nu a fost consultată în procesul de elaborare a documentului, a sesizat ministerul și organizațiile membre despre aceste curențe juridice existente în Regulament, însă ministerul nu a dat un aviz pozitiv pentru a fi re-examinat.

Cea mai mare "scăpare" a acestui Regulament este că nici acesta nu face legătura dintre SAS și structurile decizionale din cadrul universităților. Astfel, chiar dacă este menționat că SAS este structura supremă de reprezentare studențească în universitate, nu este menționat nicăieri că aceasta are dreptul exclusiv de a delega membrii săi în organele de conducere a universității. Astfel, realitățile arată că chiar dacă a fost constituit SAS ca și structură supremă de autogovernare studențească, în Senatul Universității și Consiliile de Facultate ajung alți studenți care sunt selectați printr-un proces paralel. Din această cauză, se creează două structuri, SAS și grupul de studenți care a fost selectat să reprezinte studenții în organele decizionale, ceea ce creează dificultăți majore la consultarea și promovarea intereselor studenților.

Nici Codul Educației care a intrat în vigoare la 23 noiembrie 2014 nu reglementează suficient participarea studențească. Mai mult, în articolul 136, pt.2 se menționează: "*În instituțiile de învățământ se pot constitui organe de autogovernanță ale elevilor sau studenților, care funcționează în conformitate cu actele normative în vigoare și cu regulamentele instituționale.*". Deci, conform acestui articol, SAS **pot** fi constituite dar nu a fost introdusă o normă prin care se impune crearea acestora. La punctul 3 al aceluiași articol, se stipulează: "*Studenții sînt reprezentați în senat și în consiliul facultății în proporție de 1/4 din numărul total al membrilor acestor organe.*" Astfel, conform acestor 2 articole, iarăși se creează o abordare separată pentru SAS și studenții care trebuie să participe în procesele decizionale.

Spre regret, având la bază aceste reglementări ambigue ale procesului de autogovernare studențească, SAS nu și-au perceput corect rolul acestora și se bazează mai mult pe dezvoltarea programelor și activităților privind dezvoltarea multilaterală a studenților iar reprezentarea propriu-zisă o fac acei studenți care sunt aleși în afara acestor structuri, în baza unui proces separat de alegere.

III. SITUAȚIA CURENTĂ PRIVIND STRUCTURILE DE AUTO-GVERNANȚĂ ÎN RM

După cum am menționat anterior, primele structuri de autogovernare studențească în Republica Moldova au apărut prin anii 2002, odată cu înființarea primelor senate studențești sau consilii studențești de facultate. Pe parcursul timpului, acestea au încercat să își

structureze procesele interne și își dezvolte anumite capacități instituționale pentru a oferi durabilitate și continuitate acestora în timp. Totuși conform unor date prezentate de către Alianța Studenților din Moldova și în urma evaluării unor SAS în baza unui chestionar-tip, până în prezent nivelul de dezvoltare instituțională a SAS este destul de scăzut, printre principalele probleme fiind:

- 1. Lipsa unui statut juridic propriu.** Cu excepția Senatului Studențesc ASEM (care a fost înființat de către ASEM sub formă de instituție publică), SAS sunt grupuri de inițiativă și nu dispun de personalitate juridică. Acest fapt creează impedimente în asigurarea sustenabilității SAS prin accesarea suportului din exterior. De asemenea, lipsa unui statut juridic pune în dificultate asocierea la nivel național a tuturor SAS, fiind afectată posibilitatea creării unei structuri cu reprezentativitate largă care ar promova interesele studenților la nivel central.
- 2. Nivelul scăzut de dezvoltare instituțională.** Cu excepția Regulamentelor de Organizare și Funcționare despre care am menționat anterior, practic nu există alte documente ce ar asigura durabilitatea și continuitatea acestor structuri. De cele mai multe ori, când au loc alegeri, studenții noi sunt nevoiți să ia totul de la capăt, astfel se pierde mult din consecvența și relevanța acestora.
- 3. Resursele financiare și materiale limitate.** Pentru a desfășura anumite activități, SAS sunt nevoiți să apeleze de fiecare dată la rectorul universității pentru a le oferi un anumit suport material sau financiar. De cele mai multe ori problema nu este în reticența administrației de a oferi acest suport dar în faptul că de fiecare dată se creează o birocrație excesivă care tergiversează implementarea anumitor activități.
- 4. Interesul scăzut al studenților privind SAS.** Din cauza promovării limitate a acestor structuri în universitate, studenții nu prea înțeleg care este rolul acestora și manifestă un interes scăzut față de structura în sine și către activitățile acestora.

Cu toate acestea, pe parcursul ultimilor ani au avut loc schimbări pozitive privind reglementarea și reprezentarea studenților în universități.

Astfel, din cele 29 de universități, în 26 există formal structuri de autoguvernare studențească. Această cifră reprezintă un rezultat al impunerilor legislative și normative realizate în ultima perioadă, însă nu reflectă neapărat un număr de SAS viabile și reprezentative cu adevărat. În acele universități în care nu există în prezent SAS, fie crearea senatului este în plin proces de desfășurare, fie s-au inițiat deja anumite procese în acest sens. Universitățile care nu au până în prezent o SAS funcțională sunt:

Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul în mun. Chișinău), Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul, Universitatea de Stat din Comrat.

În același timp, continuă să existe în majoritatea universităților syndicate studențești. Doar în 3 universități (Universitatea Academiei de Științe, Universitatea Perspectiva –INT, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată) aceste structuri nu au fost create sau tentativele de creare sunt până în prezent fără succes.

Odată ce a fost aprobat Regulamentul-cadru privind Organizarea și Funcționarea Structurilor de Autogovernare Studențească din Republica Moldova, toți prorectorii Instituțiilor de Învățământ Superior responsabili de activitatea studențească au coordonat elaborarea și aprobarea regulamentelor pentru fiecare SAS în parte. Astfel, toate SAS existente au un Regulament de Organizare și Funcționare.

Un element foarte important de care trebuia să se țină cont în procesul de elaborare și aprobare a regulamentelor ar fi fost implicarea activă a studenților, în calitate de subiecți. Însă, pentru a da o apreciere acestui aspect ar trebui să analizăm preponderent aspecte calitative și mai puțin cantitative, ceea ce nu ne-ar permite să atragem anumite concluzii obiective. Oficial, toți reprezentanții administrațiilor universitare ar declara că a avut loc un proces participativ de elaborare a regulamentelor, însă realitățile ar putea să nu corespundă permanent cu aceste declarații.

În afară de Regulamente de Organizare și Funcționare, care au fost mai mult o necesitate decât un deziderat, SAS au încercat să dezvolte și unele politici interne de activitate și documente strategice. De exemplu, Senatul Studențesc ASEM, Autogovernarea Studenților de la USM, Senatul Studențesc al Universității de Stat "Alec Russo" din Bălți dezvoltă anual planuri de activitate care asigură o implementare cât mai eficientă a activităților propuse. Nici una dintre SAS nu a dezvoltat un plan strategic de activitate pentru o perioadă medie sau lungă ce ar asigura o continuitate a activității SAS în momentul în care este aleasă o echipă nouă de conducere. Borderourile de membri sau Procesele-verbale de la ședințe sunt de multe ori neglijate iar structurarea și delimitarea strictă a responsabilităților între membrii SAS rămân a fi un deziderat care nu a fost atins pe deplin.

Din cauza lipsei unui statut juridic, SAS rămân a fi dependente în totalitate de resursele financiare și materiale puse la dispoziție de către administrația universității. Fiind grupuri de inițiativă, SAS sunt limitate în posibilități privind încheierea unor acorduri de

colaborare și sponsorizare cu agenții externi. De asemenea, aceștia nu pot să aplice la granturi și finanțări externe, fiind astfel nevoiți să ceară de fiecare dată bani de la administrațiile universităților. Acestea, la rândul lor, dispun de resurse financiare limitate și sunt nevoite de multe ori să refuze finanțarea, stopând astfel unele activități care ar putea să îmbunătățească calitatea studiilor în universitatea respectivă.

Doar 3 universități (Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Studii Economice, Universitatea de Medicină și Farmacie "N. Testemițeanu") acordă un buget anual SAS pe care aceștia pot să îl utilizeze la discreția lor urmând ca la sfârșitul anului să realizeze un raport privind utilizarea banilor ce este prezentat Senatului Universității. Toate celelalte SAS apelează de fiecare dată când vor să desfășoare o activitate la administrație solicitând suport pentru activitatea respectivă. Acest lucru birocratizează și tergiversează mult implementarea activităților propuse, chiar dacă mulți rectori se arată deschiși în a susține orice inițiativă venită din partea studenților.

Despre atribuirea unui statut juridic pentru SAS (Asociația Obștească, Instituție) s-a pomenit de mai multe ori, inclusiv în cadrul ședințelor Consiliului Rectorilor. Atunci, Alianța Studenților din Moldova a venit cu propunerea ca prin eforturi consolidate să fie înregistrate SAS în calitate de Asociații Obștești cu asigurarea recunoașterii de către universități drept reprezentanți supremi ai studenților. Această propunere a fost respinsă de către majoritatea rectorilor cu motivul că aceste structuri ar deveni deja independente și ar fi străine de universitate. Dar, de fapt, asta ar fi normal să se întâmple, SAS să devină independente financiar față de universitate și să fie eliminat scenariul în care reprezentarea eficientă a intereselor studenților ar putea fi realizată cu riscul de a pierde singurul suport financiar și material de care dispun în prezent SAS. Chiar dacă studenții sunt recunoscuți drept parteneri egali în guvernarea universităților, situația din prezent îi face pe aceștia să fie foarte vulnerabili în față presiunilor cât de mici venite din partea universităților.

Singura practică de succes poate fi considerată în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, unde, prin dispoziția instituției, a fost creată Instituția Publică "Senatul Studențesc ASEM". Nici aici nu putem să vorbim despre o independență totală a SAS față de universitate, însă deja anumite procese instituționale interne pot să fie realizate fără a cere de fiecare dată acordul rectorului.

O altă provocare cu care se confruntă SAS o reprezintă lipsa de interes din partea studenților de a se implica în cadrul acestor structuri. Or, aceasta este de fapt un rezultat

al celorlalte probleme menționate mai sus care fac SAS mai puțin populară în universitate. De asemenea, o promovare mai intensă a activităților pe care le desfășoară aceste structuri ar putea să motiveze și alți studenți să se alătore colegilor lor pentru a participa în procesul de reprezentare studentescă. În prezent, pe site-urile oficiale a 4 doar universități (Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea Cooperatist Comercială a Moldovei, Universitatea Perspectiva-INT, Academia de Studii Economice a Moldovei) este plasat Regulamentul de Organizare și Funcționare a SAS. Lipsa acestuia creează ambiguitate privind gradul de reprezentare și cum acești studenți au ajuns în acea structură. De asemenea, chiar dacă majoritatea site-urilor universităților conțin secțiuni dedicate SAS, pe acestea nu sunt actualizate permanent activitățile pe care le desfășoară acești studenți. Aproximativ jumătate din SAS și-au creat cel puțin o pagină de Facebook prin intermediul căreia își promovează membrii și activitățile.

Nu putem să neglijăm aici și activismul civic scăzut al studenților din Republica Moldova, aceasta fiind o reminiscență probabil a trecutului sovietic de care a avut parte țara noastră timp de jumătate de secol.

IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În urma analizei tuturor factorilor cantitativi și calitativi, a fost evidențiat un nivel diferit de dezvoltare al SAS la nivel național. Unele structuri datează încă de la începutul anilor

2000, pe când altele au fost create doar câțiva ani în urmă, odată cu universitățile în care acestea activează.

Totuși, în baza unei analize generale a fenomenului de participare studențească în Republica Moldova, s-au identificat următoarele **concluzii**:

1. Chiar dacă asigurarea participării egale a studenților în guvernarea universitară este un element de bază în tratatele internaționale la care Republica Moldova a aderat, realitățile din țară ne demonstrează că acest proces este unul mai mult imitativ decât unul transparent și eficient.
2. Chiar dacă primele forme de autoguvernare studențească datează încă de la începutul anilor 2000, până în prezent acestea dovedesc un nivel foarte scăzut de dezvoltare instituțională, fapt ce fragmentează dezvoltarea durabilă a acestora.
3. Conceptul de reprezentare studențească este perceput greșit pe alocuri, SAS orientându-se doar pe organizarea activităților de dezvoltare personală și profesională și mai puțin pe reprezentarea intereselor și drepturilor studenților. SAS sunt mai degrabă prietenii administrației universitare decât a colegilor lor studenți.
4. Lipsa unui cadru exact de reglementare a participării studenților în procesul de guvernare universitară creează numeroase lacune în relaționarea SAS cu fenomenul de participare și reprezentare a studenților.

În vederea îmbunătățirii cadrului de participare și reprezentare studențească, se propun următoarele **recomandări**:

1. Elaborarea "Statutului Studentului", document ce ar prevedea drepturile, obligațiile, mecanismele de participare, de alegere și de reprezentare a studenților în conformitate cu actele normative naționale și internaționale (Procesul Bologna, European Students' Guidelines, etc.).
2. Instruirea continuă a SAS privind rolul pentru care aceste structuri au fost create. SAS trebuie să înțeleagă că ei trebuie în primul rând să fie prietenii studenților pe care îi reprezintă, chiar dacă asta ar presupune de multe ori o relație mai tensionată cu administrația universităților.
3. Promovarea activă a SAS în universități, pentru a motiva cât mai mulți tineri să se implice în aceste structuri și în activitățile pe care le desfășoară aceștia. SAS trebuie să

demonstreze siguranță, finalitate tuturor solicitărilor venite din partea studenților și grijă deosebită față de toți studenții din universitatea respectivă.

4. Asocierea cât mai largă a studenților la nivel național, fie sub umbrela structurilor studențești naționale existente, fie sub forma unor alte structuri active și independente. Acest fapt ar impune Ministerul Educației și alte instituții de profil să consulte de fiecare dată studenții în procesele de elaborare a politicilor educaționale.

5. Crearea unei platforme largi de discuții privind asigurarea sustenabilității SAS prin oferirea dreptului acestora de a se înregistra juridic la organele competente. Prin acest deziderat, se urmărește atât asigurarea unui grad mai înalt de independență a SAS față de administrațiile universităților, cât și economisirea resurselor financiare ale universității datorită posibilităților de finanțare externă de care ar putea să beneficieze SAS.